

RZECZPOSPOLITA
POLSKA

Rzecznik Praw Pacjenta
Krystyna Barbara Kozłowska

RzPP-ZZP-0932-2-9/AS/KAS/2013

Warszawa, dnia *28. marca* 2013 r.

Protokół ze zbadania sprawy na miejscu

przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta w dniach 29-30 stycznia 2013 r. w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Zbrosławicach, funkcjonującym w strukturach Ośrodka Leczniczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbrosławice.

1. Podstawa podjęcia działania

Działanie zostało podjęte w związku z powzięciem, w dniu 21 stycznia 2013 r., informacji co najmniej uprawdopodobniającej naruszenie praw pacjenta, w szczególności w zakresie art. 6 ust. 1, art. 8 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*¹.

Mając na uwadze, iż Rzecznik Praw Pacjenta powziął informację uprawdopodobniającą naruszenie prawa pacjenta do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej, w dniu 25 stycznia 2013 r.² wystąpiono do Pani dr hab. n. med. Małgorzaty Janas-Kozik – Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, z prośbą o przesłanie informacji o wynikach wizytacji przeprowadzonej przez ww. Konsultanta w dniu 23 stycznia 2013 r.

Zbadanie sprawy na miejscu przeprowadzono na podstawie art. 50 ust. 3 w zw. z art. 52 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy. Zgodnie z przywołanym przepisem „Rzecznik Praw Pacjenta prowadząc postępowanie wyjaśniające może zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu”.

¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 159 z późn. zm.

² Pismo z dnia 25.01.2013 r. (RzPP-ZZP-0932-2-2/2013)

Kierownik Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach oraz Dyrekcja Ośrodka Leczniczko-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbrostawice zostali poinformowani o zamiarze przeprowadzenia czynności³ w dniu ich rozpoczęcia.

Czynności sprawdzające zostały przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta:

1. Pana Grzegorza Błażewicza – Kierownika Zespołu ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta,
2. Panią Katarzynę Skrętowską - Specjalistę w Zespole ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta,
3. Panią Aleksandrę Skoczylas – Specjalistę w Zespole ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta.

Wskazane osoby posiadały stosowne upoważnienia do przeprowadzenia weryfikacji stopnia przestrzegania praw pacjenta, udzielone przez Rzecznika Praw Pacjenta⁴.

Personel ww. podmiotu leczniczego, w szczególności Dyrektor Ośrodka Leczniczko-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbrostawice, Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa, Kierownik Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży oraz lekarz psychiatra zatrudniony w Zakładzie, w trakcie czynności sprawdzających, w pełni współpracowali z osobami przeprowadzającymi zbadanie sprawy na miejscu.

2. Ustalenia dotyczące podmiotu leczniczego

Ośrodek Leczniczko-Rehabilitacyjny dla Dzieci Kamieniec-Zbrostawice (dalej: Ośrodek):

Nr Księgi Rejestrowej: 000000013233;

NIP: 645-21-67-664;

REGON: 276112481;

KRS: 0000012077;

Podmiot tworzący: Województwo Śląskie;

Forma organizacyjno-prawna: samodzielny zakład opieki zdrowotnej;

³ Pismo Rzecznika Praw Pacjenta z dnia 28.01.2013 r. (RzPP-ZZP-0932-2-3/KAS/2013)

⁴ Nr upoważnień: RzPP-ZZP-0932-2-4/KAS/2013

RzPP-ZZP-0932-2-5/KAS/2013

RzPP-ZZP-0932-2-6/KAS/2013

Rodzaj działalności leczniczej: stacjonarne i całodobowe świadczenia szpitalne oraz stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne inne niż szpitalne;

Przedsiębiorstwa podmiotu leczniczego: Zakład Rehabilitacji Dziecięcej Kamieniec, ul. Polna 2; Zakład Psychiatrii Dziecięcej, Zbrosławice, ul. Batorego 8.

Celem Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbrosławicach (dalej: Zakład) – funkcjonującego w ramach Zakładu Psychiatrii Dziecięcej – jest udzielanie całodobowych świadczeń zdrowotnych, obejmujących swoim zakresem: pielęgnację oraz opiekę i rehabilitację osób nie wymagających hospitalizacji oraz zapewnienie im: kontynuacji leczenia farmakologicznego, pomieszczenia i wyżywienia odpowiedniego do stanu zdrowia, a także edukacja zdrowotna tych osób i członków ich rodzin.

Zakład obejmuje całodobową opieką i leczeniem dzieci i młodzież z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania w wieku szkolnym, które przebyły ostrą fazę leczenia szpitalnego, mają ukończony proces diagnozowania lub intensywnego leczenia zachowawczego i nie wymagają już dalszej hospitalizacji, a których stan zdrowia nie pozwala na przebywanie w środowisku domowym.

Zakład mieści się w 3-kondygnacyjnym budynku z podpiwniczeniem. Budynek usytuowany jest w parku, w którym znajdują się obiekty rekreacyjno-sportowe. Na parterze budynku znajduje się gabinet lekarski, 2 sale terapeutyczne, pokój muzykoterapii, kuchnia i jadalnia. Na piętrze usytuowany jest gabinet diagnostyczno-zabiegowy, sala obserwacyjna, izolatka z pomieszczeniem higieniczno-sanitarnym, sala terapii zajęciowej, 2 gabinety psychologa oraz 6 sal chorych (1-4 os.) i 2 pomieszczenia higieniczno-sanitarne. Na II piętrze znajduje się 7 sal chorych, 2 pomieszczenia higieniczno-sanitarne oraz pomieszczenie porządkowe. W piwnicy (niski parter) usytuowany jest pokój odwiedzin oraz pomieszczenie higieniczno-sanitarne dla odwiedzających, 2 sale sportowo-rekreacyjne, pomieszczenia socjalne i gospodarcze, szatnia dla pacjentów na okrycia wierzchnie i buty, szatnia dla odwiedzających, jak również pomieszczenie do przechowywania dokumentacji medycznej (archiwum). Teren zakładu jest monitorowany i ogrodzony.

Przy Oddziale Rehabilitacyjnym dla Dzieci – funkcjonującym w ramach Zakładu Rehabilitacji Dziecięcej – działa Zespół Szkół Specjalnych z siedzibą w Kamieńcu, realizujący obowiązek szkolny w zakresie Szkoły Podstawowej i Gimnazjum.

1. Zakres badania sprawy na miejscu

Zakres prowadzonych działań sprawdzających obejmował w szczególności przestrzeganie praw pacjenta określonych w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* oraz ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego*⁵, a także w przepisach szczególnych.

2. Czynności i ustalenia związane ze zbadaniem sprawy na miejscu

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Pacjenta, po okazaniu stosownych upoważnień, podjęli w trybie natychmiastowym czynności sprawdzające w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Zbroslawicach. W dniach zbadania sprawy na miejscu w Zakładzie przebywało 30 dzieci w wieku od 6 do 18 lat. Zakład ma zakontraktowanych 26 łóżek, zaś dysponuje 40 łózkami rejestrowymi.

Zakład prowadzi rejestr bieżącej liczby dzieci i młodzieży przebywających w Zakładzie, w tym z uwzględnieniem jednostek chorobowych pacjentów – prawie połowa pacjentów przebywających w Zakładzie to osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub umiarkowanym (14 osób). Drugą najliczniejszą grupą stanowią pacjenci z zaburzeniami afektywnymi (9 osób), kolejne to organiczne zaburzenia psychiczne (4 osoby), schizofrenia i zaburzenia typu schizofrenii (2 osoby) oraz jeden pacjent z Zespołem Aspergera.

Oдноśnie stanu personelu oraz jego przygotowania merytorycznego, ustalenia w tym zakresie zostały przeprowadzone również przez Panią dr hab. n. med. Małgorzatę Janas-Kozik – Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Pani Konsultant poinformowała,⁶ że w wyniku wizytacji przeprowadzonej w dniu 23 stycznia br. ustalono: „w Ośrodku zatrudnionych jest 2 lekarzy specjalistów psychiatrów dzieci i młodzieży, 1 lekarz specjalista psychiatra, który równocześnie jest psychologiem i psychoterapeutą certyfikowanym.” Oдноśnie personelu pielęgniarstwa i wychowawców, ustalono, że „Od 2013 r. obowiązuje 3 zmianowy system pracy – w ciągu dnia jedna pielęgniarka, natomiast po południu – 2 pielęgniarki do godz. 22.00, natomiast w nocy – jedna pielęgniarka i ochroniarz, który ma uprawnienia ratownika medycznego, jak również jest po przeszkoleniu zasad stosowania przymusu (...) W uzasadnionych przypadkach w godzinach 22.00- 6.00 są dwie pielęgniarki o ochroniarz. (...) Ponadto, w Ośrodku na 6-8

⁵ Tj. Dz. U. z 2011 r., nr 231, poz. 1375 z późn. zm.

⁶ Sprawozdanie z wizytacji w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Zbroslawicach z dn. 23.02.2013 r. (data wpływu do Biura Rzecznika Praw Pacjenta: 1 lutego 2013 r.)

pacjentów przypada 1 wychowawca, czyli na jednym dyżurze popołudniowym (12.30-19.00) jest 4 wychowawców. Psycholog jest codziennie w Ośrodku w godzinach popołudniowych (14.30-17.30), ponadto w szkole również jest zatrudniony psycholog i pedagog szkolny.”

Jednocześnie, z informacji przekazanej pracownikom Biura Rzecznika Praw Pacjenta przez Dyrektora Ośrodka oraz Kierownika Zakładu wynika, że w Zakładzie zatrudniony jest ponadto 1 terapeuta oraz 1 psycholog. Na umowę o pracę zatrudnionych jest 11 pielęgniarek (5 pielęgniarek na umowę o pracę i 6 pielęgniarek na umowę zlecenie). Lekarz psychiatra pełni dyżur w Zakładzie 3 razy w tygodniu (w godzinach 14:00-17:00) oraz na wezwanie, zaś psycholog jest w Zakładzie 3 godziny dziennie – od poniedziałku do czwartku. Lekarz pediatra prowadzi codzienne konsultacje (w godzinach 16:00-20:00). W Zakładzie prowadzony jest miesięczny rejestr obecności danego lekarza, w którym odnotowuje się dzień i czas wizyty, zaś fakt ten potwierdza własnoręcznym podpisem zarówno lekarz jak i pielęgniarka oddziałowa lub inny wyznaczony pracownik. Pacjenci mają więc zapewnioną opiekę lekarską.

Zakład posiada opracowaną procedurę *przyjmowania i wypisywania osób w Zakładzie Pielęgniacyjno-Opiekuńczym dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach oraz wymaganej dokumentacji*. Procedura ta jest udostępniona zarówno na terenie budynku Zakładu jak i na stronie internetowej Ośrodka. Wskazana procedura została opracowana na podstawie obowiązujących przepisów w tym zakresie tj. art. 33a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*⁷ oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. *w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych*.⁸ W regulaminie porządkowym Zakładu zawarte są jasne i przejrzyste reguły postępowania w sytuacji ograniczonych możliwości udzielenia odpowiednich świadczeń zdrowotnych, co wypełnia dyspozycję art. 6 ust. 2 ustawy *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*). W Zakładzie prowadzona jest „Księga Wniosków Przyjęcia do Zakładu”, zawierająca informacje o dacie wpłynięcia wniosku, dacie wydania opinii o kwalifikacji, terminie planowanego przyjęcia i terminie faktycznego przyjęcia. Osobie skierowanej do Zakładu przekazuje się na piśmie informację o kolejności na liście oczekujących oraz na żądanie udostępnia się do wglądu listę oczekujących. W dniu zbadania sprawy na miejscu nie było osób oczekujących na przyjęcie do Zakładu. Prowadzona również jest „Księga oczekujących na przyjęcie do Zakładu”. Ocena list oczekujących jest dokonywana co miesiąc, przez Zespół Oceny Przyjęć do Zakładu

⁷ tj. Dz.U. 2008 Nr 164 poz. 1027

⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 731

Pielęgnacyjno-Opiekuńczego dla Dzieci i Młodzieży, powołany przez Dyrektora Ośrodka. Ze spotkań sporządzana jest stosowana notatka służbowa. Ponadto, w sprawach dotyczących przedłużenia lub zakończenia pobytu pacjenta w Zakładzie, oceny powyższego dokonuje Zespół Kwalifikujący w składzie:

- Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa;
- Specjalista psychiatra, psycholog;
- Kierownik Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego;
- Psycholog kliniczny;
- Pielęgniarka Koordynująca.

Z każdego spotkania Zespołu Kwalifikacyjnego w sprawach przedłużania oraz zakończenia pobytu pacjentów w Zakładzie Opiekuńczo-Pielęgnacyjnym Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach, sporządzana jest stosowna notatka służbowa⁹. Ponadto, każdorazowo Zespół Kwalifikujący (w ww. składzie) spotyka się w sprawach przyjęcia pacjenta do Zakładu Opiekuńczo-Pielęgnacyjnego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach. Ze spotkania również jest sporządzana stosowna notatka służbowa¹⁰. Kopie notatek są również załączane do dokumentacji medycznej pacjentów.

Mając na względzie prawo pacjenta do świadczeń zdrowotnych udzielanych z należytą starannością przez podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych w warunkach odpowiadających określonym w odrębnych przepisach wymaganiom fachowym i sanitarnym (art. 8 zd. 1 ustawy o *prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*), w wyniku oględzin pomieszczeń Zakładu, stwierdzono, co następuje:

- 1) wszystkie pomieszczenia utrzymane były w stanie niebudzącym zastrzeżeń pod względem sanitarnym i porządkowym (rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w *sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą*¹¹);
- 2) dostępne dla pacjentów pomieszczenia sanitarno-higieniczne są wyposażone w dozowniki z mydłem w płynie, ręczniki jednorazowego użycia oraz pojemniki na zużyte ręczniki;
- 3) pokoje łóżkowe wyposażone w łóżka, szafki przyłóżkowe oraz szafy;
- 4) pościel czysta, nieużyta;

⁹ Przykładowo: Notatka służbowa Nr 2/2013 z dn. 10.01.2013; Notatka służbowa Nr 5/2013 z dn. 17.01.2013 r.

¹⁰ Przykładowo: Notatka służbowa Nr 3/2013 z dn. 10.01.2013 r.

¹¹ Dz.U. z 2012 r., poz. 739

- 5) w pokojach łóżkowych zapewniony jest bezpośredni dostęp do światła dziennego (§ 33 ww. rozporządzenia);
- 6) łóżka w pokojach łóżkowych nie są dostępne z trzech stron, w tym z dwóch dłuższych, co narusza dyspozycję § 18 ww. rozporządzenia;
- 7) odstępy między łóżkami umożliwiają swobodny dostęp do pacjentów (§ 19 ww. rozporządzenia);
- 8) okna w pokojach łóżkowych są zabezpieczone przed ich otwarciem przez pacjentów (bez klamki od wewnątrz);
- 9) w pokojach łóżkowych, wypusty instalacji elektrycznej, z wyjątkiem wyłączników oświetlenia, są zabezpieczone przed dostępem pacjentów albo znajdują na zewnątrz tych pokoi;
- 10) klatka schodowa jest zabezpieczona kratami, co minimalizuje ryzyko wystąpienia zdarzeń niepożądanych z udziałem pacjentów;
- 11) w budynku Zakładu jest wyodrębnione pomieszczenie porządkowe (§ 25 ust. 3 ww. rozporządzenia).

Dyrekcja, w miarę posiadania środków finansowych, na bieżąco modernizuje i doposaża poszczególne pomieszczenia Zakładu. W latach 2010-2012 przeprowadzono następujące prace: naprawa drzwi, naprawa lub remont sieci kanalizacyjnej, instalacji elektrycznej, odmalowano pomieszczenia Zakładu, przeprowadzono remont łazienek i dachu.

Zakład jest wyposażony w system monitoringu zewnętrznego (brama wjazdowa do Zakładu) i wewnętrznego (z 16 kamer). Monitorowane są:

- parter: drzwi wejściowe, ciągi komunikacyjne, jadalnia, sala odwiedzin (niski parter);
- piętra: ciągi komunikacyjne, izolatka (zgodnie z § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania¹²), sale, w których jest stosowany przymus bezpośredni, oraz dwa pokoje łóżkowe (sale: nr 1 i nr 6), gdzie są okresowo umieszczani pacjenci wymagający szczególnego (wzmoczonego) nadzoru – w szczególności pacjenci po próbach samobójczych. Kamery monitoringu znajdują się również w przedsionkach łazienek (obraz nie obejmuje wc i pryszniców).

---

¹² Dz.U. z 2012 Nr 12 poz. 740

Monitory wyświetlające bieżący obraz z kamer oraz urządzenia rejestrujące znajdują się w pokoju pielęgniarskim na piętrze, który jest zamykany i osoby nieupoważnione nie mają do niego wstępu. Zapis z monitoringu jest przechowywany przez okres 3 miesięcy.

W sprawozdaniu z wizytacji przeprowadzonej przez Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stosowania systemu monitoringu.

Zakład zapewnia pacjentom zajęcia terapeutyczne w zindywidualizowanym trybie, które odbywają się w odpowiednio przystosowanych do tego celu pomieszczeniach. Zajęcia w Zakładzie odbywają się według ustalonego planu, który obejmuje zarówno zajęcia edukacyjne i rehabilitacyjne jak również zabiegi pielęgnacyjne. Zajęcia prowadzone są wg „Harmonogramu dnia” dla Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbroslawicach, wprowadzanych każdorazowo Zarządzeniem Dyrektora Ośrodka Leczniczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbroslawice.¹³ Harmonogramy zostały przygotowywane na podstawie programu terapeutycznego,¹⁴ który został zaopiniowany pozytywnie przez Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży w 2006 roku, natomiast na bieżąco są aktualizowane i modyfikowane w zależności od potrzeb (np. na okres wakacji, ferii, roku szkolnego). Terapia zajęciowa obejmuje m.in. ćwiczenia samoobsługi-ergoterapię, rozwijanie umiejętności społecznych, działania edukacyjne, różne formy terapii poprzez pracę i zabawę, terapie relaksacyjną, ćwiczenia koordynacji psychoruchowej, arteterapię, hipoterapię oraz inne formy terapii dostosowane do indywidualnych potrzeb pacjenta wykonywane na zlecenie psychologa. Harmonogramy dnia zostały opracowane oddzielnie na dni powszednie, soboty oraz na niedziele i święta (w sumie trzy harmonogramy).¹⁵ W Zakładzie funkcjonuje system nagradzania pacjentów, przykładowo: wycieczki (np. do zoo, kręgielni itp.), nagrody rzeczowe (np. koszuli sportowe, słodycze) itp. Odnośnie realizacji zajęć poza terenem Zakładu, rodzic dziecka lub jego opiekun prawny każdorazowo wyraża zgodę na uczestnictwo pacjenta w takich zajęciach. Pacjenci mają zapelniony czas od godziny 6:30 do godziny 21:00, nie narzekali na nudę i wyrażali zadowolenie z zaproponowanych im zajęć oraz z faktu możliwości wyboru ich form. Również warunki w jakich odbywają się zajęcia nie budzą zastrzeżeń. W trakcie oględzin pomieszczeń stwierdzono, iż Zakład dysponuje

---

¹³ ostatnie: Zarządzenie Nr 23/2012 z dnia 31.08.2012 r. w sprawie wprowadzenia Harmonogramów Dnia dla Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbroslawicach, obowiązujących w okresie od dnia 01.09.2012 r. do odwołania.

¹⁴Zarządzenie Nr 4a/2006

¹⁵ § 1 ww. Zarządzenia Nr 23/2012

pomieszczeniami przystosowanymi do organizowania zajęć rehabilitacyjnych, które są odpowiednio wyposażone i przystosowane do potrzeb dzieci. Należy stwierdzić realizację dyspozycji przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 października 1995 r. w sprawie organizowania zajęć rehabilitacyjnych w szpitalach psychiatrycznych i nagradzania uczestników tych zajęć.¹⁶

Podczas badania sprawy na miejscu dokonano weryfikacji prowadzenia dokumentacji medycznej (art. 24 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta). Całość dokumentacji indywidualnej pacjentów przechowywana jest w oddzielnych teczkach – opatrzonych imieniem i nazwiskiem pacjenta oraz numerem historii choroby. Na podstawie analizy dwóch losowo wybranych historii choroby¹⁷ stwierdzono, że dokumentacja medyczna jest prowadzona zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania.¹⁸

Ponadto, mając na względzie art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania¹⁹, zweryfikowano również sposób stosowania oraz dokumentowania zastosowania środka przymusu – w formie unieruchomienia²⁰ oraz w formie izolacji²¹ (dwa ostatnie przypadki zastosowania przymusu bezpośredniego).

W wyniku analizy przypadku zastosowania przymusu bezpośredniego w formie izolacji stwierdzono, że przymus bezpośredni przeprowadzono zgodnie z przepisami ww. ustawy oraz ww. rozporządzenia (w tym § 4 tego rozporządzenia). Izolacja była stosowana w pomieszczeniu spełniającym dyspozycję § 8 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia. Stan fizyczny pacjenta był kontrolowany zgodnie z dyspozycją § 10 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia. Fakt zastosowania przymusu bezpośredniego został odnotowany zgodnie z § 12 i § 13 ww. rozporządzenia. Przed zastosowaniem przymusu bezpośredniego uprzedzono o tym osobę, wobec której środek ten miał być podjęty, co zostało odnotowane w dokumentacji medycznej pacjenta (art. 18 ust. 8 zd. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

W wyniku analizy przypadku zastosowania przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia stwierdzono, iż przymus bezpośredni przeprowadzono zgodnie z przepisami

---

¹⁶ Dz.U. z 1995 Nr 127 poz. 614

¹⁷ Historia choroby numer: 47/2012 oraz Historia choroby numer: 41/2012

¹⁸ Dz.U. z 2010 Nr 252 poz. 1697 z późn. zm.

¹⁹ Dz.U. z 2012 Nr 12 poz. 740

²⁰ Historia choroby 43/2012 oraz nagrania z monitoringu

²¹ Historia choroby numer: 47/2012 oraz nagrania z monitoringu

ww. ustawy oraz ww. rozporządzenia (w tym § 4 tego rozporządzenia) z uchybieniem w jego przeprowadzeniu – w zakresie § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie sposobu stosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania. W trakcie unieruchomienia pacjenta w dniu 11 stycznia 2013 r., w godzinach porannych nie kontrolowano stanu pacjenta zgodnie z ww. przepisem (tj. nie rzadziej niż co 15 minut). Ponadto, do sali w której pacjent przebywał w unieruchomieniu wchodziłi inni pacjenci. Powyższe uchybienie było spowodowane działaniem i zachowaniem jednej z pielęgniarek. Kierownik ww. Zakładu, w wyniku powzięcia w dniu 14 stycznia 2013 r. niepokojących informacji o przebiegu zastosowania unieruchomienia wobec pacjenta, sporządziła stosowną notatkę służbą do Dyrektora Ośrodka. Między innymi w związku z powyższym, w dniu 15 stycznia 2013 r. wszczęto postępowanie dyscyplinarne wobec tej pielęgniarki, w wyniku którego rozwiązano z nią umowę o pracę bez wypowiedzenia. Na podstawie analizy całości materiału dotyczącego stosowania wobec pacjenta unieruchomienia, oraz ww. okoliczności, należy uznać że zdarzenie to było incydentalne.

W Zakładzie jest opracowana „Procedura postępowania w przypadku zastosowania przymusu bezpośredniego wobec pacjenta Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach ul. Batorego 8”²², stanowiąca załącznik do Zarządzenia Dyrektora Ośrodka Leczniczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbrostawice²³ w sprawie stosowania procedury przymusu bezpośredniego wobec pacjentów Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego dla Dzieci i Młodzieży w Zbrostawicach. Ponadto, cyklicznie odbywają się szkolenia dla personelu Zakładu w sprawie stosowania przymusu bezpośredniego, z którego jest sporządzany protokół a personel potwierdza udział w szkoleniu własnoręcznym podpisem (ostatnie: z dnia 10 maja 2012 r.).

Również Konsultant Wojewódzki w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, w wyniku wizytacji w Zakładzie w dniu 23 stycznia 2013 r., nie stwierdził nieprawidłowości w zakresie stosowania przymusu bezpośredniego wobec pacjentów tego Zakładu.

W oparciu o ustawę z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej²⁴ oraz zaleceń Konsultanta Krajowego w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego, w Zakładzie są opracowane: „procedura przechowywania leków” oraz „procedura przygotowania i podania leków doustnie”, wprowadzone Zarządzeniem Dyrektora Ośrodka Leczniczo-

---

²² Załącznik nr 1 o Zarządzenia Dyrektora Naczelnego OLR nr 20/2012 z dnia 03.07.2012 r.

²³ Nr 20/2012 z dnia 03.07.2012 r.

²⁴ Dz.U. z 2011 nr 174 poz. 1039

Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbroslawice²⁵ w sprawie przygotowania i podania leku doustnie oraz przechowywania leków w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczego dla Dzieci i Młodzieży w Zbroslawicach. Przeprowadzane są również szkolenia dla personelu pielęgniarskiego Zakładu w ww. zakresie – przykładowo w dniu 9 lipca 2012 r. przeprowadzono szkolenie na temat „Objawy niepożądane stosowania neuroleptyków. Postępowanie w przypadku dyskinezy”. Ze szkolenia sporządzono protokół, zaś personel potwierdził udział w szkoleniu własnoręcznym podpisem.

Zakład posiada opracowaną procedurę postępowania w przypadku ucieczek pacjentów, wprowadzoną Zarządzeniem nr 13/2001 Dyrektora Ośrodka Leczniczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbroslawice z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie postępowania personelu Ośrodka oraz wychowawców na okoliczność samowolnego oddalenia się lub ucieczki podopiecznych z Ośrodka, bądź też wystąpienia innych sytuacji mogących zagrażać bezpieczeństwu dzieci przebywających na leczeniu sanatoryjnym.

Pacjenci otrzymują zgodę lekarza na okresowe przebywanie poza Zakładem, zgodnie z art. 14 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Powyższe jest rejestrowane, zaś każdorazowo formularz przepustki²⁶ – opatrzony indywidualnym numerem rejestrowym – jest dołączany do dokumentacji medycznej Pacjenta.²⁷

W Zakładzie realizowane jest prawo pacjenta małoletniego, który ukończył 16 rok życia do wyrażania zgody, o którym mowa w art. 17 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Zgoda pacjenta, który ukończył 16 rok życia – w tym zgoda na przyjęcie do Zakładu – jest odnotowywana w dokumentacji medycznej.²⁸

W trakcie oględzin pomieszczeń Zakładu zweryfikowano wywiązywanie się Świadczeniodawcy z realizacji dyspozycji art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta w związku z § 11 załącznika do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 maja 2008 r. w sprawie ogólnych warunków o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej²⁹. Stwierdzono, że w Zakładzie są wyeksponowane w miejscach ogólnodostępnych informacje o:

- danych teleadresowych Rzecznika Praw Pacjenta;
- prawach pacjenta;

²⁵ Nr 24/2011 z dn. 30.12.2011 r.

²⁶ stanowiący załącznik nr 32 do historii choroby

²⁷ Historia choroby nr 47/2012, przepustki numer: 223/2012, 203/2012, 211/2013, 242/2012, 206/2012.

²⁸ Historia choroby: 41/2012

²⁹ Dz.U. z 2008, Nr 81, poz. 484 z późn. zm.

- telefonach alarmowych ratownictwa medycznego;
- trybie składania skarg i wniosków.

Niemniej, udostępnione były zarówno informacje aktualne, jak i nieaktualne (m.in. o Biurze Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia, Karta Praw Pacjenta), które powinny zostać usunięte.

W wyniku weryfikacji realizacji prawa pacjenta do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 33 ust. 1 ustawy *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*), ustalono, że na terenie Zakładu, w ogólnie dostępnym miejscu (korytarz) znajduje się aparat telefoniczny i nie ma żadnych ograniczeń w zakresie korzystania z połączeń telefonicznych – każdy pacjent otrzymuje kartę telefoniczną w ramach programu „telefon do mamy”. Niemniej, w Regulaminie Porządkowym Zakładu, obejmującym również regulamin odwiedzin, zawarto kwestionowany zapis: „*dziecko przebywające w Zakładzie można odwiedzać w niedziele i święta w godzinach od 9:00 do 18:00*”. Z wyjaśnień Dyrekcji wynika jednak, że faktycznie odwiedziny nie są ograniczane tylko do niedzieli i dni świątecznych – co potwierdzili pacjenci w trakcie rozmów z osobami przeprowadzającymi zbadanie sprawy na miejscu. Jednak powyższy zapis może powodować dezorientację u osób odwiedzających, co w efekcie może przyczynić się do zmniejszenia częstotliwości odwiedzin i mieć negatywny wpływ na realizację prawa pacjenta do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

W trakcie zbadania sprawy na miejscu zweryfikowano przestrzeganie prawa pacjenta do poszanowania intymności i godności (art. 20 ust. 1 ustawy *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*). Ustalono, że w Zakładzie pacjenci nie są angażowani w prace porządkowe na rzecz podmiotu leczniczego – wykraczające poza czynności mające uzasadnienie we względach terapeutycznych.³⁰ Pacjenci wykonują jedynie drobne czynności porządkowe (np. układanie rzeczy w szafkach przyłóżkowych, szafach, ścielenie łóżek), które odbywają się pod nadzorem wychowawców. We wtorki i piątki (w godzinach 16:15-16:45), w świetlicy na parterze odbywa się wydawanie czystej odzieży - pielęgniarka wydaje czystą odzież wychowawcom, którzy pomagają dzieciom w sortowaniu i układaniu rzeczy w szafach.³¹ Pokoje łóżkowe są zamykane podczas nieobecności pacjentów. Z informacji o wynikach wizytacji przeprowadzonej przez Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie

---

³⁰ Opinia Pana prof. dr hab. med. Tomasza Wolańczyka – Konsultanta Krajowego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży z dnia 11.05.2012 r.

³¹ Harmonogram dnia Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy Psychiatryczny dla Dzieci i Młodzieży Zbroslawice ul. Batorego 8, obowiązujący w okresie od 01.09.2012 do odwołania, od poniedziałku do piątku.

psychiatrii dzieci i młodzieży również wynika, że „Sale dzieci są zamykane, po powrocie ze szkoły są otwierane, dzieci mogą się przebrać i potem są otwierane na prośbę pacjentów.” Natomiast, pomieszczenia te są dostępne dla pacjentów na ich prośbę całodobowo³² – otwieranie i zamykanie sali nadzoruje pielęgniarka. Pacjenci potwierdzili, iż mogą korzystać z pokoi łóżkowych zawsze, gdy zgłaszają taką chęć lub potrzebę.

W trakcie rozmów z pacjentami, nie wnosili oni żadnych skarg/problemów do zespołu przeprowadzającego zbadanie sprawy na miejscu.

Podczas czynności sprawdzających zauważalne było duże zaangażowanie całego personelu Zakładu w zapewnienie właściwej opieki nad małoletnimi pacjentami, gwarantujące prawidłowy przebieg udzielania świadczeń pielęgnacyjno-opiekuńczych. Tym samym, należy stwierdzić realizację przepisu zawartego w art. 8 zd. 2 ustawy o *prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*.

3. Wnioski

W wyniku przeprowadzonych działań należy pozytywnie ocenić przestrzeganie praw pacjenta przez Świadczeniodawcę. Incydentalne uchybienie polegające na zamieszczeniu nieaktualnej informacji o prawach pacjenta, nie ma wpływu na ogólną ocenę ww. świadczeniodawcy i prawidłowe funkcjonowanie Zakładu w kontekście realizacji praw pacjenta.

4. Zalecenia

1. Usunięcie nieaktualnych informacji, tj. o Biurze Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia oraz o Karcie Praw Pacjenta z miejsc ogólnodostępnych.
2. Zmienić zapis w regulaminie odwiedzin mogący świadczyć o ograniczeniu odwiedziny tylko do niedziel i dni świątecznych.

ZESPÓŁ
ds. ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Katarzyna Skrętowska

KIEROWNIK ZESPOŁU
ds. Zdrowia Psychicznego

Grzegorz Błażewicz

³² Odnotowane również w zapisach końcowych w każdym z trzech opracowanych Harmonogramach dnia.

Protokół ze zbadania sprawy na miejscu przekazano do wiadomości:

- 1) Pani Grażyny Osińskiej, Dyrektora Ośrodka Leczniczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Kamieniec-Zbroślawice;
- 2) Pana Adama Matusiewicza, Marszałka Województwa Śląskiego, ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice;
- 3) Pani dr hab. n. med. Małgorzaty Janas-Kozik, Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży Centrum Pediatrii im. Jana Pawła II, Oddział Kliniczny Psychiatrii i Psychoterapii Wieku Rozwojowego SUM, ul. G. Zapolskiej 3, 41-218 Sosnowiec;
- 4) Pana Grzegorza Nowaka, Dyrektora Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia; ul. Kossutha 13, 40-844 Katowice
- 5) Pana Bartosza Arłukowicza, Ministra Zdrowia, ul. Miodowa 15, 00-952 Warszawa;
- 6) Pana Marka Michalaka, Rzecznika Praw Dziecka, ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warszawa;
- 7) Pani prof. dr hab. Ireny Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich, al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa.